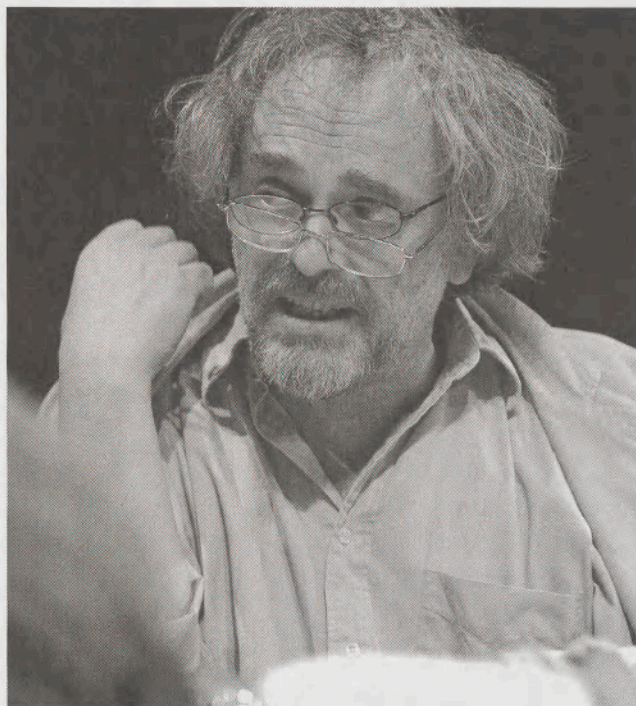

Forgách András

Aser, Ascer, Ascher¹

Az ősképp: Erdély Miklós beszél Xantusék lakásán, valahol Pasaréten. Erdély egy ablak előtt ül, mögötte lombok, odalent az utcán kigyúlnak a lámpák, alkonyodik. Tamás és én ülünk az asztalnál, talán a lakás konyhájában, csillogó szemmel hallgatjuk, legalábbis Tamás szeme csillog, kiskutya, rajongó. Erdély nem egyszerűen beszél, hanem *kinyilatkoztat*, egy guru, egy szektavezér, ámbátor szókratikus önróniával megáldott szektavezér, de több ő annál, Mester – őt és Dixit és Bódyt hallgatni bárhol, a Fiala Művészek Klubjában, egy Lumumba utcai vágószobában, vagy a Gorkij fasorban, a BBS-ben, vagy a Dohány utcai lakásszínházban maga volt a tömény hetvenes évek; a listára kívánczik még Pauer, Halász, Jovánovics, ezek a fantasztikusan beszélni tudó, hibátlanul megszerkesztett nagymonológokat bármikor könnyedén előadó alakok; talán nem véletlenül alakult ki a spontán önkifejezésnek ez a hallatlanul kifinomult kultúrája, hiszen a nyomtatott szövegek szigorúbb cenzúra alá estek, a művészetnek – és ez is illett Erdélyhez – ekkortájt keletkezett a happening-karaktere, a koncept art, az elképzelt és meg nem valósított művek bája, amelyek szellemi értéke a pillanatban vetekedett egy Rembrandt-festményével, ó, a kitépelt, ázott fecnikre felfirkált ötletek örökkévalósága! – ó, Szentjóby, és ó, Baksa-Soós Jánosunk, Január Herceg gracióz szöszö-kellései! Jól emlékszem a pillanatra, ott, az úri környéken, a pasaréti konyhában, ez is az ősképphez tartozik: hirtelen úgy éreztem, muszáj nekem is megszólalnom, *jelenlétem jelezni* (mint Petri mondja, a társaságban többnyire szófukar, viszont delíriumában is vakító lényeglátással fogalmazó génius), úgy éreztem, nekem is mondanom kell valamit, de az alapvető féltékenység következtében túl harsány és oda nem illő mondat lett belőle, és a mondat nyomán – azt hiszem, Erdély szavába is vágtam a nagyobb hatás érdekében – süket csönd támadt. Erdély szinte meg sem szakította a monológját, mintha ott se volnék, Tamás egy pillanatra megnézett, beazonosított: nem a mondatra reflektált, hanem rám, pontosan érzékelte a beszédaktus öncélú voltát, hogy valaki itt most meg akart nyilvánulni a megnyilvánulás kedvéért, és hogy nem is maga a mondat az érdekes, hanem hogy *ki* is ez az illető; tekintetében nem volt se gúny, se lenézés – nevetséges voltam, kétségtelenül, de Ascher

Székárossy Zsuzsa felvétele

képes volt már akkor kultúrantropológusként nézni rám, azt hiszem, ez a képessége teszi őt nagy művésszé, ez a nyitottság, érdeklődés, fogékonyság. Tudtam, ki ő, ő is tudta, én ki vagyok, kik a testvéreim, és öntudatlanul belerakott az arcok és alakok hálózatának egyre bővülő galériájába, amelynek valóságos enciklopédistája: számon tart, elhelyez, történetiségében szemléli a hatvanas–hetvenes évektől induló kulturális, művészeti, avantgárd és nem avantgárd, ellenzéki és mainstream hullámnak valamennyi alakját, a színészekről nem is beszélve, a kezdő színészekről, a még nem színészekről és a befutott színészekről, alakok és arcok irdatlan soráról, akiket mint különböző nyári táborokban működő rendező-pedagógus, avagy diákszínházi fesztiválok zsűrijében ülő ítéző, avagy simán mint rendező számon tart; folyamatosan figyeli pályájukat, rögzíti átalakulásaikat, mindig ugyanazal a mohó, orrcimpáit kifeszítő kíváncsisággal: mondhatni, Ascher egy kis magáninternet, egy hiperhivatkozás, magán-worldwideweb, klikkeljen rá bárki egy kérdéssel, megmondja, ki kicsoda.

No, és ez a csalóka *hozzávetőlegesség!* az utolsó utáni pillanatra halasztott megoldás (Pogány Judit mesélte, hogy a *Mesél a bécsi erdő* utolsó előadása előtt – a legutolsó előadás előtt! – Ascher átrendezett egy fontos jelenetet, és Pogány halálfélelemben ment ki a szín-

¹ Ascher Tamás 65. születésnapjára, az egyetlen példányban készült Emlékkönyvbe írt, azóta itt-ott javított szöveg. Az Emlékkönyvet Ascher rektorságának utolsó napján, 2014. március 3-án, hétfőn, búcsúbeszéde után adta át neki az Ódry Színházon Jákfalvi Magdolna.

padra, és persze utána Ascher egy igen hosszú megbeszélést tartott; nézni a színészek olykor dühödött arcát Ascher virtuóz megbeszélésein, holtfáradtak, mennének haza, hát nem mindig örülnek neki, viszont ez Ascher lényegéhez tartozik, de ez nem steril perfekcionizmus, nem ám, hanem a villódzás, a lebegés megőrzésének képessége, hogy *nyitva* maradjanak a dolgok, hogy *lehetőség* maradjon az, ami a színpadon történik, ne legyen végleges, hanem igazi lehetőség maradjon, de halálosan pontos lehetőség), nos, ez Ascher művészi fegyvertárának egyik legfontosabb kelléke: a sebészien okos elemzés, egyfajta szándékos, tudatos slampossággal keverve (az, hogy hány-szor elkésik próbáról is, ami főbűn lehetne, ennek az életstratégiának a része, de idekívánkozik Pier Paolo Pasolini mondata is jeligenek: *csak ne kellene megvalósítani, ha már olyan szépen elképzeltük őket!*) – a finom *sprezzatura*, a hanyagság, ami az igazán előkelő udvaroncok, hercegek viselkedésének egyik előírásos jegye volt, s aztán a festészetben is elterjedt, többek közt Rubens, Van Gogh vagy Degas, Andy Warhol és fiatal barátja, Basquiat csodálatos festményvázlatainak és kész képeinek is megfigyelhetően.

Még egy öskép: látogatás Ascher lakásán. Nem tudom, milyen ürüggyel keveredtem oda, hogy munkamegbeszélés volt-e, vagy egyszerűen ismerkedés, és elcsodálkoztam a bábuk nagy számán, mindenhol, a könyvespolcokon, az asztalokon lógtak, heverték a legkülönbözőbb bábuk és bábok, nehezen hozzáférhetővé téve a polcokon sorakozó könyveket: a vicces, a szent, a profán és az archaikus keveredett (Ascher rajzai: karikatúrák – lényeglátás és esetlegesség) – a báb végül is rögtön valami *helyett* áll, *képvisel* valamit, forma, ironikus és játékos *utalás*, saját élete van, pedig nem is élő, ahhoz, hogy életre keltsd, ahhoz hozzá kell adnod magadból valamit, a hangodat; a saját érzelmeiddel kell feltöltened a mozdulatlan arcukat, melyek olyan sokatmondóvá válnak értő kezekben. Gyerekszobában jártam, s ha egy ilyen komoly ember gyerek marad örökre – különben sokakat megtéveszt a gyermeki felszín, Ascherban él egy kéréllhetetlenül száraz és szigorú öregember is kisgyerekkora óta, ez készíti az öniróniára s arra, hogy ne vegye magát túl komolyan –, ha egy ilyen komoly művész képes marad a rácsodálkozásra, az nekem elég.

X. SHAKESPEARE FESZTIVÁL, GYULA 2014. július 3–13.

A X. SHAKESPEARE FESZTIVÁL PROGRAMJAI:

- 2014. július 3–4–5.: **W. Shakespeare: Szentivánéji álmom** – A Gyulai Várszínház és a budapesti Nemzeti Színház közös bemutatója
 - 2014. július 4.: **Caroll Vanwelden – Shakespeare Jazz koncertje (B–D)**
 - 2014. július 7.: **W. Shakespeare: Hamlet** – Piotr Kondrat (PL)
 - 2014. július 8.: **Macbeth/Anatómia** – Maladype Színház
 - 2014. július 9.: **W. Shakespeare: Lear király** – Vörösmarty Színház
- 2014. július 10.: **W. Shakespeare: Sok hűbó semmiért** – Shakespeare's Globe, London (GB)
 - 2014. július 11.: **Macbath** – White Stag Theater Company (Skócia)
- 2014. július 11.: **W. Shakespeare: Macbeth** – Rendező: Luk Perceval – Balti Ház Fesztivál Színház, Szentpétervár
 - 2014. július 12.: **W. Shakespeare: Othello** – Viajeinmóvil (Chile)
 - 2014. július 13.: **W. Shakespeare: Vízkereszt, vagy amit akartok** – Vígszínház

Magyar és külföldi előadások, zene, film, konferencia, gasztronómia, Shakespeare Fringe Fesztivál.

NYÁRON SZÍNHÁZBA GYULÁRA VÁROM!

Részletes műsor – információ: www.shakespearefesztival.hu és www.gyulaivarszinhaz.hu,
Jegyfoglalás: E-mail: gyulaivarszinhaz@t-online.hu, Tel.: +3666/463-148, +3630/639-9062

MINDEN PÉNTEKEN!

**KERESSE A HÍRLAPÁRUSOKNÁL
VAGY FIZESSEN ELŐ!**

Kedvezményes éves előfizetési díj 18.000 Ft
Megrendelhető a szerkesztőségben:
1089 Budapest, Rezső tér 15.
Tel: 06-1 210-5149, 210-5159
Fax: 303-9241; e-mail: lapterjesztes@es.hu